

Případová studie

s tématem

Zapojení žáků a rodičů do organizace činnosti školy, sounáležitost ke škole.

- Samosprávné orgány žáků a školské rady – míra participace a dopadů rozhodnutí do chodu školy. Příležitosti a rizika.
- Vliv školní komunity – angažovanost, dobrovolnictví.
- Příslušnost ke škole (vnitřní motivace žáků, rodičů).
- Soulad hodnot žáků a školy.

pro účel Pokusného ověřování „Organizace, způsob a formy vzdělávání v základních školách s oběma stupni základního vzdělávání a menšími třídními kolektivy, jejichž zřizovatelem není stát, kraj, obec nebo dobrovolný svazek obcí“ vyhlášeným ministerstvem dne 18. 12. 2019 na základě § 171 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „pokusné ověřování“).

Obsah

1. Východiska

1.1. Souvislosti vzniku školy jako rodinného projektu

1.2. Základní charakteristika školy

1.3. Pilíře Základní školy ŠKOLAMYŠL

1.3.1. *Spolupracujeme s rodinou a komunitou*

2. Případová studie

2.1. Samosprávné orgány žáků a školské rady

2.1.1. *Školní parlament*

2.1.2. *Školská rada*

2.1.3. *Rada Školské právnické osoby*

2.1.4. *Výbor spolku Školamyšl z.s.*

2.1.5. *Schůze spolku Školamyšl, z.s.*

2.2. Vliv školní komunity - činnost spolku Školamyšl z.s.

2.3. Příležitosti a rizika

2.3.1. *SWOT analýza*

2.3.2. *Tři školní příběhy*

2.4. Náročnost

1. Východiska

1.1. Souvislosti vzniku školy jako rodinného projektu

Základní škola ŠKOLAMYŠL vznikla z iniciativy skupiny rodičů z Litomyšle a blízkého okolí, kteří se v roce 2014 v Litomyšli sdružili do zapsaného spolku Školamyšl, z.s. (dále jen spolek). Jejich cílem bylo zajistit pro své děti vzdělávání odpovídající principům „na dítě orientované pedagogiky“.

Tito rodiče (členové spolku) si přáli:

- *aby děti chodily do školy rády, učení je těšilo, dávalo jim smysl*
- *aby děti byly ve škole lidsky respektovány a měli příležitost osvojit si dovednosti klíčové pro život*
- *individuální přístup při vzdělávání dětí, respektující jejich sociální a duševní vývoj, podporující jejich potenciální vlohy a nadání*
- *maximálně kreativní a tvořivé prostředí, ve kterém dochází k všestrannému rozvoji osobnosti dítěte*
- *vzdělávání vycházející z aktuálních trendů (svět se mění a škola by měla na tyto změny reagovat)*
- *být zapojeni do vzdělávání svých dětí, spolupodílet se na vytváření školního prostředí, které je založeno na partnerství a spolupráci v rovině rodiče-učitelé-děti.*

Zřízení a provozování „vlastní“ školy rodiče chápou jako projev přijetí zodpovědnosti za vzdělávání svých dětí spojený s příležitostí mít na jeho obsah i průběh větší vliv, a to díky aktivní a úzké spolupráci všech zúčastněných stran (rodičů, dětí, učitelů a vedení školy). Tyto principy mohou inspirovat i širší rodičovskou veřejnost a ostatní základní školy a přinést tak (nepřímo) impulsy k pozitivním změnám i jinde.

1.2. Základní charakteristika školy

Základní škola ŠKOLAMYŠL je plně organizovanou školou zajišťující vzdělávání dětí 1. až 9. ročníku. Poskytuje základní vzdělávání v souladu s platnou legislativou, Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a inovativními trendy ve vzdělávání. Základní škola ŠKOLAMYŠL je malou školou rodinného a komunitního typu vytvářející podmínky pro vzájemné poznání, úzké osobní vazby, spolupráci a hlubší poznání individualit všech spolupracujících členů „školní“ komunity. Děti se vzdělávají ve věkově smíšených studijních skupinách o počtu max. 15ti dětí v jedné studijní skupině - třídě. Nejvyšší počet žáků ve škole je 68 dětí.

Vzdělávání ve škole vychází z **osobnostně orientovaného modelu vzdělávání** podporujícího jedinečnost každého z dětí. Na prvním stupni realizuje škola vzdělávání v souladu s metodikou vzdělávacího programu Začít spolu (v mezinárodním označení Step by Step), na druhém stupni na principy tohoto programu navazuje a adaptuje je na potřeby žáků staršího školního věku. Škola se inspirovává také postupy užívanými v jiných alternativních a inovativních programech „zaměřených na dítě“ (Montessori, Waldorf, Dalton, Jenský plán, Čtením a psaním ke kritickému myšlení...). Užívá výchovně vzdělávacích strategií, metod a forem práce, které jsou v souladu se soudobými vědeckými poznatky o efektivním učení a nejnovějšími pedagogicko-didaktickými trendy. Tyto poznatky a trendy průběžně implementuje do vzdělávání dětí. ŠKOLAMYŠL je školou, která pracuje na svém rozvoji.

1.3. Pilíře Základní školy ŠKOLAMYŠL

Na základě požadavků Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, mezinárodního rámce kvality ISSA (standardů práce učitele v programu Step by Step) a v souladu s naší představou o kvalitním vzdělávání formulujeme pro naši školu 1. i 2. stupeň tyto společné klíčové pilíře:

1.3.1. Spolupracujeme s rodinou a komunitou

- zapojujeme rodiče do chodu školy nejen v otázkách spojených se samotným obsahem vzdělávání a jeho metodikou, ale také z hlediska jejího řízení, organizace a financování;
- rodiče, kteří si vybrali pro vzdělávání dětí naši školu se zavazují k aktivní spolupráci; nabízíme jim různé formy spolupráce a zapojení do života školy, z nichž si rodiče vybírají ty formy, které odpovídají jejich možnostem;
- dáváme rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí, zapojujeme je do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy;
- rodiče i další členové rodiny a komunity se mohou podílet na průběhu vyučování v roli asistentů;
- jsme v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, průběžně je informuje o pokrocích dítěte (průběžné slovní hodnocení v elektronické žákovské knížce, konzultace: učitel x rodič x dítě, operativní řešení situací prostřednictvím telefonických rozhovorů, e-mailu...);
- zachováváme důvěrnost informací týkajících se rodin a dětí;
- informujeme rodiče o metodice výuky (co, proč a jak ve výuce děláme);
- informujeme rodiče o životě třídy/školy a to prostřednictvím osobních setkání i písemných materiálů (školní kavárny, zprávy na webových stránkách školy a sociálních sítích...);
- pravidelně komunikujeme s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí dětí, a tím lépe porozumět potřebám každé rodiny;
- vytváříme příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem, vzájemně se poznat a podporovat;
- do vzdělávání začleňujeme obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí ze života ve vlastní rodině/komunitě;
- navazujeme kontakty a vytváříme přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získáváme od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě);

2. Případová studie

2.1. Samosprávné orgány žáků a školské rady – míra participace a dopadů rozhodnutí do chodu školy.

2.1.1. Školní parlament

V ZŠ ŠKOLAMYŠL funguje žákovský parlament. V devíti ročnících žáci volí z každého dva zástupce. Celkem se tedy jednou za dva týdny schází osmnáct poslanců. Mají rozdělené funkce. Kromě předsedy také zapisovatel, fotograf, svolavatel, mluvčí na prvním stupni a mluvčí na druhém stupni. Na počátku poslanci navštívili litomyšlské školy, aby získali přehled o vzdělávací nabídce ve městě. Na základě návštěv sestavili SWOT analýzu školy. Zorganizovali besedu se starostou města Litomyšl Danielem Brýdlem. O všech svých aktivitách informují spolužáky v pravidelných komunitních kruzích jednotlivých stupňů. Zde také sbírají podklady k vytváření školních projektů.

Příkladem školního projektu parlamentu je Aktivní trávení velkých přestávek. Z nasbíraných podkladů vyplynulo, že by žáci potřebovali širší nabídku. Zvláště, když je špatné počasí a nemohou jít ven. Zakoupení profesionálního stolního fotbalu bylo pro některé velkou investicí. Nebyli si jisti, zda bude účelně využita. Zajistili proto dočasné zapůjčení a zaznamenávali účast při hře v průběhu měsíce. Investice se díky tomu ukázala jako vhodná.

Dalším příkladem může být Mléko do škol. Děti projevily zájem o doobjednávání ochucených výrobků. Dva starší poslanci parlamentu si aktivitu vzali na starost. V průběhu měsíce zjišťují poptávku, vybírají peníze, objednávají sortiment a následně organizují výdej spolužákům.

Na zasedáních parlamentu se zamýšlí nad plány školy, pomáhají organizovat akce nebo podle SWOT analýzy doporučují nákup pomůcek.

2.1.2. Školská rada

Školská rada je tříčlenná v zastoupení zřizovatele, pedagoga a rodiče, jak ukládá školský zákon. Také její náplň je definovaná ve školském zákoně. Schází se dvakrát ročně převážně ke schválení výroční zprávy, školního řádu, vyjadřuje se k aktualizacím ŠVP a projednává rozpočet školy. Členové školské rady zároveň participují na chodu a rozhodnutích školy i v jiných rodičovských platformách.

2.1.3. Rada školské právnické osoby

Rada školské právnické osoby je nástroj zřizovatele k řízení školy. Rada má pět členů, mezi nimi je i předsedkyně spolku. Schází se měsíčně a k jednáním přizývá i ředitelku školy. Škola je řízena jako komunitní společenství. Na těchto jednáních proto velmi pečlivě hledáme konsenzus mezi jednotlivými složkami vzdělávacího procesu směrem k rozvoji školy. Předsedou Rady ŠPO je zároveň předseda Školské rady.

2.1.4. Výbor spolku Školamyšl, z.s.

Základní školu ŠKOLAMYŠL založili rodiče prostřednictvím spolku Školamyšl. Do spolku vstupuje alespoň jeden z rodičů přijímaného rodiče. Rozhodnutí Rady ŠPO musí schválit Výbor spolku, což je 21 zvolených členů spolku. Díky tomu je zajištěna širší rozhodovací základna.

2.1.5. Schůze spolku Školamyšl, z.s.

Chod školy se o rodičovskou aktivitu opírá. Je zakotvena v ustavujících dokumentech. Je jedním z pilířů školy. S potřebou rodičovské aktivity jsou seznamovány rodiny uchazečů o vzdělávání v ZŠ ŠKOLAMYŠL. Po šesti letech fungování školy je její filozofie rozvoje občanské společnosti známa a zájemci se do školy hlásí právě kvůli ní.

Rodiče se každý měsíc schází na schůzích spolku Školamyšl, z.s. Zde jsou seznamováni se školními procesy. Mají příležitost vyjádřit své názory na chod školy, navrhnout změny, přinášet náměty, nabízet pomoc a podporu. Schůzek se účastní i pedagogové a třídní učitelé, kteří tak využívají možnosti informovat o potřebách školy, očekávání žáků, sdílet úspěchy nebo společně hledat řešení školních potíží.

2.2. Vliv školní komunity - činnost spolku Školamyšl z.s.

Pravidelně se rodiče účastní Rodičovských asistencí. Rodič je po předchozí domluvě aktivně účasten výuky a pomáhá pedagogovi.

Dvakrát ročně se konají Rodičovské kavárny. Zde podrobně rozebíráme jedno téma, které se vzdělávacího procesu týká – slovní hodnocení, Hejného matematika, písmo Comenia script, triády, portfolia.

Jednou ročně pořádají učitelé Rodičovskou sobotu. Pro rodiče s dětmi připraví ukázky výuky, do kterých se rodiny zapojují.

Rodiče pomáhají ve družině organizovat tématické dílny. Zvou třídy na exkurze do svých povolání. Pořádají besedy o svých zájmech. Podílejí se jako dobrovolníci na vícedenních akcích – lyžařský pobyt, adaptační pobyt, pobyt v přírodě.

Škola nemá školníka. O údržbu a velké úklidy se starají rodiče.

Kromě měsíční platby příspěvku na vzdělávání rodiče poskytují či shánějí finanční i hmotné dary škole. Například ve formě připojení se k městským akcím typu Lázně ducha, kde spolu s dětmi vedou školní kavárnu nebo školní Charity shop. Jejich výtěžek poskytují škole.

Jednou ročně se rodiče schází na třídní akci ve Vranicích. Využívají ji k seznámení s novými členy spolku, prohloubení přátelství a k plánování.

2.3. Příležitosti a rizika

2.3.1. SWOT analýza

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
spolupráce rodičů, dětí a učitelů	vysoké nároky na pedagogický sbor
přívětivé podnětné prostředí	časová a finanční náročnost
individuální přístup	nízké finanční zajištění
inovativní vzdělávací metody	nižší platy pedagogů
důraz na vnitřní motivaci k učení	absence odborných učeben
kreativní pedagogický sbor	nutnost pronájmu prostor tělocvičny
komunitní plánování	zastarávající IT pomůcky
zajímavě řešený prostor školy	
žáci 9. ročníku se dostali na vybrané střední školy	
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
hledání nových metodických postupů	změna školské legislativy
spolupráce s asociací MIŠ	výpadek finančních prostředků
budování pedagogických dovedností	úbytek nových žáků
posilování rodinných a vzdělávacích hodnot	neúspěch při přechodu na střední školy
rodiče předávají svou aktivitou inspiraci dětem	vyhoření pedagogů
příspěvek do vzdělávací nabídky v ČR	odchod zaškolených pedagogů
rozvoj občanské společnosti	
inspirace	

2.3.2. Tři školní příběhy

STŘET HODNOT

Rodinná škola je báječný koncept, ve kterém si rodiny mohou vytvořit svůj vzdělávací svět. Samozřejmě za dodržení zákonných a kontrolních podmínek. Problém je, že o rodinnou školu mají zájem rodiny s různě silným důrazem na hodnoty, pravidla a svobodu jedince. Markantní je to na rozptylu zaměření školy od svobodné po výkonovou. Každá rodina vstupuje do projektu s jinou představou, kam bude škola směřovat, i když jsou principy popsány stále stejně. Princip rozvoje samostatnosti jde u někoho až k odmítání spolupráce rodiče s dítětem, pokud si to starší dítě nepřeje. Pro někoho zase princip společného vyhodnocování znamená více než náročná kontrola dítěte při domácí přípravě.

S několika zakládajícími rodinami se Školamyšl musela rozejít v zájmu zachování rovnováhy. Mějme na paměti, že Školamyšl znamená rodičovská komunita. Schůze spolku jsou někdy až bolestná setkání. Střet hodnot, očekávání, ambicí, velké emoce.

NEUZNANÁ DOTACE

Ve školním roce 2019/2020 nebyla krajským úřadem škole přiznána státní dotace. Jedná se o prostředky na platy v hodnotě několika milionů korun. Stalo se to právě kvůli samosprávným orgánům. Škola vznikla a tři roky fungovala jako odloučené pracoviště. Při samotném založení ZŠ ŠKOLAMYŠL pak došlo k pochybení. Vzhledem k tomu, že školu založili rodiče, řídili rodiče a zvláště v prvních letech organizovali rodiče hlavně jako dobrovolníci, zdála se existence Rady ŠPO a Výboru spolku dostatečná. I ČŠI shledala ZŠ ŠKOLAMYŠL jako hodnou pokračování. Nikdo si však nevšiml, že nebyla ustanovena Školská rada. Dozvěděli jsme se to až s rozhodnutím o neuznání dotace. Nepomohla ani rychlá náprava, soudy, odvolání.

SPOJENÍ

V každém menším městě a okolí se najde skupina rodičů, která by o založení rodinné školy měla zájem. Potvrzuje to i četnost návštěv ve Školamyšli, které hledají inspiraci. Ne v každém městě se to ale setkává s porozuměním u vedení. V pátém roce fungování se Školamyšli stalo, že se spojila s rodinami z dvacet kilometrů vzdáleného města, které usilovaly o založení druhého stupně jako pokračování malotřídky, ovšem ani po dvouletých snahách a mnoha jednáních na různých úředních úrovních se jim to nepodařilo. Stabilizace spojení dvou velkých skupin dětí a rodičů trvala dva roky. Do ZŠ ŠKOLAMYŠL tak dojíždí děti z okruhu čtyřiceti kilometrů.

2.4. Náročnost

Vybudovat, udržovat v chodu a rozvíjet rodinnou školu je velmi náročné. Náročné na osobní integritu pedagogů, pedagogickou odbornost a kreativitu. Náročné na hledání nových metod a postupů. Náročné na čas. Náročné na finance. Vyžaduje to vysokou úroveň měkkých dovedností všech účastníků.

Pro pedagogy je nejtěžší hledat a držet hranice rodičovského zapojení a profesního přesvědčení. Rodiče vstupují, mají názor, očekávání, nabízí pomoc. Učitel kontinuálně prověřuje rodičovské návrhy a své zkušenosti. Kde se protínají, jak je schopen rozšiřovat své profesní portfolio a kde je potřeba trvat na profesionálním úsudku. To od učitele vyžaduje profesní sebevědomí. Posilujeme ho těsnou spoluprací a sdílením mezi pedagogy.

To je důvod, proč je pro ředitele rodinné školy nejtěžší oblast personálního řízení. Nejenom v doplňování týmu. Neméně důležité je vedení a provázení pedagogů ve složitých odborných a vztahových situacích. Ne každý pedagog je připraven na více než těsnou spolupráci s rodiči a určitou familiárnost prostředí. Ředitel také potřebuje hledat rovnováhu mezi skupinou rodičů a skupinou pedagogů. Vnímá rodiny jako partnery, klienty. Dostává se k nim blízko v rodinných příbězích, zná jejich očekávání. Neměl by ale zájmy rodičů nadřazovat schopnostem a odhodláním pedagogů. Je potřeba citlivě vést pedagogický tým k odhodlání se zdokonalovat v profesních dovednostech, které se v inovativní škole dost odlišují od dovedností deklarovaných univerzitami, směrem k rodičovským představám o dobré škole. A rodiče se pokusit usměrnit v případných extrémních naléháních.

*Základní škola ŠKOLAMYŠL, Hrnčířská 272, Zahájí, 570 01 Litomyšl, místo poskytovaného vzdělávání a
školských služeb Boženy Němcové 150, 570 01 Litomyšl*

Naštěstí je rodičovské prostředí po šesti letech a mnoha úspěšně překonaných výzvách podpůrné, uznalé, vlídné a přívětivé. V ZŠ ŠKOLAMYŠL sounáležitost ke škole funguje.

sestavila Mgr. Radoslava Renzová, DiS.
ředitelka školy